

Gävleborgs Fäbodförening

c/o Redovisningshuset
Sundsplanaden 2
S-824 30 HUDIKSVALL

Regeringen
Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

registrator@environment.ministry.se
magnus.bergström@environment.ministry.se

Synpunkter: Mål för rovdjuren SOU 2012:22

Diarienummer: M2012/982/Nm

Sista svarsdatum för remissvaren är den 6 juli 2012.

Inledning

Gävleborgs fäbodförening, GFF, bildad 1996, är en oberoende och ideell förening med syfte att

- arbeta för en sund och livskraftig utveckling av fäbodbruket
- ta tillvara och främja fäbodbrukets intressen
- bistå fäbodbrukarna genom marknadsföring och kompetensupplysning
- ge råd och sprida information som är till nytta för fäbodbruket
- verka för bibehållen djurhållning på fäbodar
- verka för att fäbodbrukets gamla betesdjur kan fortleva i sin typiska miljö
- ta tillvara traditionell kunskap
- främja och stödja nya lösningar inom fäbodbruket
- svara på remisser från myndigheter och organisationer då de rör fäbodbrukets intressen

Föreningen hör till de utvalda instanser som fått regeringens remiss om rovdjursutredningens slutbetänkande Mål för rovdjuren SOU 2012:22. GFF är tacksam för förtroendet och hänvisar främst två dokument.

1. Konventionen om biologisk mångfald

FN:s konvention om biologisk mångfald, CBD, syftar till bevarande och uthålligt bruk av den biologiska mångfalden. CBD ägnar särskild uppmärksamhet åt ursprungliga och lokala samhällen när det gäller skydd för traditionell kunskap och sedvänjor (artikel 8j). Syftet med Sveriges agerande är dels att stärka en demokratisk utveckling, dels nå beslut och åtgärder som praktiskt tillgodoser behoven hos berörda. Termen ”*ursprungliga och lokala samhällen*” tolkas i Sverige som samer, fäbodbrukare, småbönder i fjäll, skog och längs stränder samt lokala fiskare.

2. Europeiska landskapskonventionen

Den europeiska landskapskonventionen trädde i kraft 2004. Sverige har ratificerat den. Landskap är enligt konventionen ett område sådant som det uppfattas av människor och

vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.

Landskapskonventionen har en tydlig demokratisk aspekt och skall stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet. Den betonar att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. I landskapet möts många olika värden och tillgångar - ekologiska, kulturella, estetiska, sociala och ekonomiska. Det krävs samverkan mellan myndigheter, organisationer, företag och enskilda för att landskapets mångfald av värden ska kunna hanteras på ett hållbart sätt.

Ändring i jaktförordningen

Utredningen föreslår

24 a §

Naturvårdsverket får överlämna till länsstyrelsen att besluta om *skyddsjakt eller licensjakt efter björn, varg, järv och lo* med stöd av 23 b och 23 d §§ under förutsättning att

1. det finns en reproducerande stam av arten inom länet, och
2. antalet individer eller årliga föryngringar för arten i länet överstiger de fastställda miniminivåerna enligt 5 § förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn.

GFF invänder mot län som referens för art då det gäller att besluta om skyddsjakt efter varg. Varg är en djurart med revirstorlek upp till 20 mil² (SOU 2007:89). När vargar lämnar uppväxtreviret gör de långa vandringar. Dokumenterade utvandringsavstånd för varg i Skandinavien är 80 – 1100 km. Vissa vargar förblir ensamma i flera år (SOU 2007:9). Länsstyrelsens beslut om skyddsjakt måste få grunda sig på behovet av skydd och inget annat. Skydd kan behövas oavsett om skyddsjakten sedan sker på en art med eller utan reproduktion inom berört län.

GFF ser en krissituation som inte är löst. Det effektivaste sättet att förebygga fortsatta störningar och angrepp och minska tamdjurens lidande är en snabbt beslutad och verkställd skyddsjakt. Dagens regelverk används så att ett omedelbart agerande förhalas. Det är först efter upprepade angrepp, när man uteslutit alla andra tänkbara metoder, som skyddsjakt kan bli aktuell och detta efter en så lång beslutsprocess att det är mycket svårt att spåra upp det djur orsakat olägenheten.

Förvaltningsplaner

7 §

Länsstyrelsen ska upprätta *rovdjursförvaltningsplaner för respektive art*.

Rovdjursförvaltnings planerna ska utgå ifrån de fastställda miniminivåerna för länet.

GFF invänder mot att förvaltningsplaner ska upprättas för respektive art.

Rovdjursförvaltningen måste vara samordnad och integrerad så att förvaltningen av olika arter integrerar. Rovdjursförvaltningen ska således inte bara omfatta de fem stora rovdjuren örn, lo, järv björn och varg utan även deras konkurrenter och snyltare samt deras bytesdjur. I detta skede kommer de tamdjur in som riskerar att bli jagade av stora rovdjur och även bli deras bytesdjur. Detta är inte sällan utrotningshotade djur som bör beta in situ på fritt skogsbete, dels för att själva bli bevarade, dels för att bevara de skogsbetesekosystem de är de betydelsefullaste delarna i.

Miljö kvalitetsmålen i fråga hotas. I dag handlar det om att skyddsvärda betesdjur i rovdjurstäta områden ansätts. Särskilt fåbodbruket och det fria utmarksbetet riskerar att

försvinna och med dem även den kulturen, de unika betesbiotoperna och lantrasernas karaktär. Bbevarandekonflikten måste lösas. Närvaro och angrepp av rovdjur innebär en oerhörd stress och ett stort lidande för tamdjuren. Det är enligt dagens definition är det djurhållarens ansvar att inte utsätta sina djur för sådant. Det finns visst ekonomiskt stöd att söka för förebyggande åtgärder. Dessa pengar täcker dock inte den totala kostnaden för att vidta dessa. Åtgärderna är enligt vår mening inte heller långsiktigt hållbara. Hägn är exempelvis inget som kan garantera fritt skogsbete. Att samhället lägger ytterligare kostnader på en bransch som inte har god lönsamhet är inte heller acceptabelt. Om en majoritet av svenskarna vill att vi ska ha livskraftiga rovdjursstammar, måste också både de direkta och indirekta kostnaderna för detta tas av hela samhället.

Rovdjurshets är oförenligt med god välfärd för våra betesdjur. Även om djurägare skulle kompenseras ekonomiskt står frågan om skyddet för betesdjuren och deras lidande kvar. Det är inte etiskt försvarbart när länsstyrelsens tjänstemän räknar med att djurägare förväntas tåla ett visst svinn under betessäsongen. Djurägare som samtidigt har ansvar att inte utsätta sina djur för lidande. Djurens lidande är inte förenligt med djurskyddslagen och myndigheten är den egentlige förövaren. I vilket annat fall skulle det vara acceptabelt att man inte omedelbart tillåts vidta det effektivaste sättet att förhindra att tamdjur utsätts för lidande och död?

- GFF vill få utrett och klargjort hur djurskyddslagstiftningen ska tillämpas i samband med rovdjursangrepp. En god början är att ta med frågan om skador orsakade av rovdjur i den samordnade förvaltningsplan som ska göras. Vid bedömningen av bevarandestatus och utbredningsområden ska också hänsyn tas till socioekonomiska faktorer. EU:s art- och habitatdirektiv öppnar för att väga in sådana hänsyn. Syftet är att säkerställa den biologiska mångfalden samt att åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet ska ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag. Bevarandet av biologisk mångfald går hand i hand med bevarandet av kulturell mångfald (CBD artikel 8 med flera). I förvaltningsplanen måste också frågan om kommersiell förevisning av rovdjur – grundad på åtling – behandlas.

Det saknas riktlinjer för hur sekundära skador ska ersättas. Vi noterar dessutom att utredningen inte föreslår några åtgärder för att minska eller mildra rovdjursskador som drabbar fåbodbruket. Detta trots att fåbodbruket är särskilt sårbart för rovdjursattacker. Förutsättningarna inom fåbodbruket är liknande dem som gäller för renskötseln, och vi anser att fåbodbrukets förutsättningar och behov av förebyggande lösningar och ersättning vid olägenheter måste utredas och belysas. Men vi är skeptiska till förvaltningsåtgärder som kräver stor mänsklig insats och stora ekonomiska resurser, då sådana åtgärder enbart minskar förståelsen för rovdjurspolitik och vargförvaltning.

Även den målkonflikt som finns mellan bevarandet av rovdjur och odlingslandskapets biologiska mångfald bör uppmärksammas tydligare. Förekomst av rovdjur kan medföra att företag tvingas upphöra med bete på värdefulla marker samt negativt påverka bevarandet av utrotningshotade husdjursraser. För ökad kunskap om de känsliga skogsbetesekosystemen bör en artkommission med agrarhistorisk kompetens inrättas.

För övrigt menar vi att regeringens rovdjurspolitik - efter kritiken från EU-kommissionen angående licensjakten på varg - har präglats av mindre genomtänkta och hastigt påkomna beslut.– Sverige har inte gjort rätt saker i rätt tid.

GFF har länge bemödat sig och föreningen Sveriges fåbodbrukare har också gjort sitt bästa i att argumentera för möjligheter att bedriva ett utmarksbruk så som Konventionen om biologisk mångfald förutsätter; utan att få gehör. Det har också varit svårt att få gensvar för regionala idéer om rovdjursförvaltning. Det har ju pratats om regionalisering under lång tid men det har inte blivit någonting konkret av den. Regeringen tycks till varje pris vilja undgå att hamna i EU-domstolen, men det handlingsmönster som följts har spätt på motsättningarna mellan vargsympatisörer och vargopponenter i bygderna. Sakliga och väl underbyggda argument faller utan att ens bemötas, än mindre resoneras om.

- **Särskilt yttrande**

GFF känner frestelsen att ge upp, men kan inte. Det är ett svek mot fåbodbrukarna och föreningens medlemmar. Dock vill vi, innan vi med större engagemang ägnar oss åt dessa viktiga frågor, avvakta till dess att Miljödepartementet skapat lugn kring vargarna och EU-kommissionen. Vi ber om ett nytt tillfälle då och med den respekt CBD kräver för lokala befolkningar.

Vi är emellertid alltid villiga att vid alla specifika frågor om rovdjur och fåbodbruk ställa vår erfarenhet och kompetens till förfogande.

Beträffande övriga synpunkter på utredningen hänvisar GFF till ett citat, av Särskilt yttrande till SOU 2012:22, av Camilla Löfskog

”För acceptans och i genomförande av rovdjurspolitiken måste även fåbodbruket ges förutsättningar att fortleva och utvecklas. Fåbodbruket har som areell näring betydelse och potential för bevarande av den biologiska mångfalden och kulturarvet i skogs- och fjällområden samt för nyttjande och upprätthållande av produktionsförmågan på utmarksbete. Fåbodbruket innebär också möjligheter till ökat företagande, lokal produktion samt hållbar tillväxt på den perifera landsbygden baserat på lokal och traditionell kunskap. Fåbodbruket utgår i huvudsak från fritt betande djur på utmark i skog och fjäll baserat på naturliga foderresurser över vidsträckta områden. Även fåbodbruket måste därför hanteras inom ramen för ett kulturellt, landskaps- och helhetsperspektiv, som det också berörs av bland annat Konventionen om biologisk mångfald, Art- och habitatdirektivet samt Europeiska landskapskonventionen.

Fåbodbrukarna utgör en av de kategorier djurhållare och kulturbärare med behov av bevarande *in situ* i landets seminaturliga kulturlandskap, för betesdrift och primärproduktion baserat på traditionell kunskap och förvaltning av det levande kulturarvet. Det samlade rovdjurstrycket påverkar fåbodbruket och djurhållningen. Det sker på olika sätt beroende på rovdjursart, tamdjursart, driftsform, platsrelaterade miljö- och övriga faktorer. Rovdjurspolitikens grundläggande intentioner vad avser externa effekter måste dock uppfyllas: Problem ska hanteras, skador ska i görligaste mån förebyggas och vid eventuell skada ska detta ersättas/kompenseras. Dagens rovdjursförvaltning uppfyller nu inte tillfredställande någon av dessa intentioner för vårt vidkommande.

Jag efterfrågar därför resurser och tydligare prioritering för en utveckling av förutsättningar och möjligheter även för fåbodbruket. Vidare finns det ett mörkertal vad avser direkta skador samt indirekta skador. Många fåbodbrukare har redan slutat eller dragit ned på fåbodbete och/eller djurhållning på grund av rovdjursproblematiken. Många har också förändrat sin verksamhet vad gäller lokalisering, betesperiodens längd eller

driftsform. Så har man stundom också slutat betäcka betesdjur beroende på utsattheten för såväl mjölkproduktion som ungdjur. Vidare är utmarksbetet en underutnyttjad resurs i landet och den mån betesrättigheter i praktiken inte längre kan nyttjas innebär också det en förlust och begränsning.

Sammantaget ger utredningens redovisade förändringseffekter en skev och begränsad bild i förhållande till de faktiska ekonomiska konsekvenserna. De samhällsekonomiska effekterna och konsekvenserna måste redovisas allsidigt och till fullo för att ge ett komplett och korrekt kunskapsunderlag. Jag efterfrågar därför ett helhetsperspektiv och en fördjupad beskrivning av de socioekonomiska förutsättningarna och konsekvenserna. Så saknas också en bredare och allmänbiologisk dimension i avvägningarna mellan olika arter och intressen inom ramen för konventionen om biologisk mångfald, bland annat kring kulturlandskapet och förhållanden mellan rovdjur och domesticerade betesdjur samt förhållningssätt till lokal och traditionell kunskap.

Jag menar att även fåbodbruket måste ges möjligheter att verka i framtiden och därigenom på olika sätt bidra till vår gemensamma försörjning, samhällsutveckling och framtid. Enligt min uppfattning ska även dessa perspektiv ingå i den övergripande målsättningen om en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar samhällsutveckling och framtid.”

Erinran

GFF erinrar slutligen om att artikel 8 om in situ bevarande i Konventionen om biologisk mångfald kräver, att varje fördragsslutande part, så vitt möjligt och om så är lämpligt (vilket vi förutsätter) respekterar, bevarar och bibehåller kunskaper, innovationer och sedvänjor hos lokala samhällen som fåbodkulturens med dess traditionella livssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främjar en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främjar rättvis fördelning av nyttan som uppkommer vid utnyttjandet av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor.

GÄVLEBORGS FÅBODFÖRENING

Carl Höglund
Ordförande

Kelvin Ekeland
Utredningsansvarig

Kopia till
Landsbygdsdepartementet
Kulturdepartementet
Naturvårdsverket
Jordbruksverket
Riksantikvarieämbetet
Länsstyrelsen med Viltförvaltningsdelegationen
SLU, FSF, DFbF, VSbF, LRF, GFF-styrelsen